

Fra:

Finnmark Sjølaksefiskerforening

Norske Sjølaksefiskere

Sør-Varanger Sjølaksefiskerlag

Høringsuttalelse

Vi viser til Klima- og miljødepartementets høringsforslag av 17.03.2023 med Forslag om ny forskrift for fiske etter pukkellaks i sjøen i Finnmark i 2023 og endringer i forskrift om fiske etter anadrome laksefisk i sjøen.

Norske Sjølaksefiskere, Finnmark Sjølaksefiskerforening og Sør-Varanger Sjølaksefiskerlag har følgende kommentar til høringsforslaget og det bakenforliggende grunnlaget for forslaget:

Klima- og miljødepartementets forslag om å erstatte det ordinære sjølaksefisket i Finnmark med et målrettet fiske er ett av to alternativ som legges fram i Vitenskapelig Råd for Lakseforvaltnings Temarapport Nr. 11 der det heter at en *kan «...enten å fortsette et ordinært sjølaksefiske med et lavt uttak av pukkellaks, eller å gjennomføre et rettet fiske etter pukkellaks for å vesentlig bidra til bekjempelsesstrategien, noe som innebærer bruk av kilenøter med restriksjoner på maskevidder (kun 55-58 mm)»*.

Klima- og miljødepartementet velger det mest ugunstige og umulige alternativet for sjølaksefiskerne

Klima- og miljødepartementet har i sitt høringsnotat gått inn for et rettet fiske med restriksjoner på maskevidde og samtidig stenge for ordinært sjølaksefiske. I Miljødepartementets notat av 31.01.2023 til Klima- og miljødepartementet er det imidlertid den motsatte tilrådingen som blir gitt – nemlig at sjølaksefisket reguleres som i dag og pukkellaksen inngår som bifangst – nettopp av hensyn til å beskytte sjølaksefisket som en del av sjøsamskulturrutøvelse.

Det er derfor uforståelig at Klima- og miljødepartementet velger det motsatte alternativet som innebærer følgende urimelige krav og uheldige konsekvenser for sjølaksefiskere:

- Forskrift til fangst av pukkellaks setter krav til maskevidde på **mellom** 55mm og 58mm. Sjølaksefiskere i Finnmark har i dag nøter med maskevidde mellom 67 og 76mm. Dette innebærer at ingen av dagens kilenøter er lovlig å bruke til uttaksfiske.
- Sjølaksefiskerne må i løpet av kort tid investere i nytt notbruk med mindre maskevidde uten noen form for økonomisk kompensasjon. I tillegg må sjølaksefiskerene også anskaffe ledegarn/landgarn med 55 – 58 mm maskestørrelse. Øvrige høringsuttalelser fra laksefiskere i Finnmark dokumenterer med tydelighet at det ikke er praktisk mulig å anskaffe nye nøter med riktig maskevidde til sesongstart.
- Sjølaksefiskere blir samtidig avskåret fra sitt ordinære sjølaksefiske i 2023.
- Motivasjonen hos sjølaksefiskere for å bidra til innsats mot pukkellaks blir svært redusert med dette høringsforslaget, og dette innebærer en risiko for at en faktisk får et redusert uttaksfiske av pukkellaks i sjø.

Sjølaksefiskere i Troms og Finnmark har over mange år forsøkt å komme i dialog med forvaltningsmyndighetene for å være med på arbeidet med å redusere bestanden av pukkellaks uten at de får gehør. Høringsforslaget fra KLD blir av sjølaksefiskerne oppfattet nærmest som en «straff» ved at de blir tilbudt et opplegg som ikke lar seg gjennomføre i praksis og som samtidig svekker deres rettigheter og inntektsgrunnlag til det ordinære sjølaksefiske. Denne form for overkjøring av sjølaksefiskernes interesser synes graverende og ser ikke ut til å være i tråd med intensjonene i lov om naturmangfold § 8 2 ledd: "myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners

erfaringer gjennom bruk av samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfold.

Miljødirektoratets preferanse for fangst av pukkellaks i elv er dårlig begrunnet

I direktoratets forslag til handlingsplan mot pukkellaks fra 2021 (Rapport M2003) er uttak av pukkellaks i vassdrag anbefalt som det sentrale virkemiddelet for å bekjempe arten. Denne anbefalingen bygger på følgende avsnitt i M2003 Kap. 6 - Prioritering av tiltak: (s.9) «...vurderes uttak i sjøen vurderes som lite effektivt på grunn av fare for bifangst av laksefisk fra blandede bestander (se kapittel 6.5). Derfor blir bare tiltak i elver gitt en mer omfattende vurdering og prioritering.»

Dette er en påstand som i rapporten begrunnes med fare for bifangst i sjø, men det legges ikke fram noe kvantitativt tallmateriale på tilsvarende ulemper og risiko for bifangst ved tiltak i elv. I rapport M2003 drøftes drastiske tiltak som bruk av garn, not og ruser langt ned i elva og drivgarn/landnot i elvemunningen. (M2003 kap. 6.2.1). Her nevnes riktignok risiko for skade på stedegen fisk som stor, men dette problematiseres ikke videre, og det legges ikke fram noe tallmateriale som viser hvor stort dette skadeomfanget faktisk kan bli.

Følgende kritiske spørsmål kan stilles om premisene i rapporten: Vil det ikke være et minst like stort potensiale for å skade eller fange sjørøret og sjørøye ved bruk av metoder som garn, not og ruser i elvene? Er det virkelig slik at garn, ruse og not i elvemunningen ikke fangster på blandede bestander eller sjørøye/sjørøret, mens en kilenot som står i fjorden en kilometer unna utgjør en alvorlig trussel mot disse bestandene? Vi har vanskelig for å tro at det skjer en magisk reduksjon av bifangst av blandede arter eller skade på sjørøye og sjørøret bare ved at det fangstes like ovenfor elvegrensa. Fra den samme rapporten kan vi også lese at «...sjørøya har vanligvis et relativt kort opphold i sjøen, og for denne arten må man ta hensyn både til næringsvandringen ut i sjøen og retur til elva gjennom sommeren og høsten. (s.19)». Sjørøya har med andre ord større risiko for å bli skadet ved garnfiske i elv eller i ei overfylt fangstfelle enn om den passerer gjennom ei grovmasket kilenot i fjorden.

Mens Temarapport nr. 11 fra VRL (2023) inneholder omfattende statistikk og tallmateriale som skal underbygge risikoen for fangst på sjørøye og sjørøret og overfiske på atlantisk laks ved bruk av kilenøter, gjøres det ingen tilsvarende kvantitativ analyse av risikoen for skade på sårbare bestander ved bruk av fangstfeller eller andre mer dramatiske tiltak i elvene som garn og not. Hvor stor dødelighet vil en kunne få i fangstfeller dersom en får en stor invasjon av pukkellaks som fyller opp fangstkammeret raskere enn en greier å sortere ut de fiskene som skal gjenutsettes? Bildene fra Vestre Jakobselv sommeren 2021 med totalt kaos i kulpen viser med tydelighet at det er for sent å forsøke å ta ut pukkellaksen når den har havnet i elva. Hvilke muligheter vil sjørøye, sjørøret og atlantisk laks ha for å vandre uforstyrret under slike forhold?

I Temarapport nr. 11 og M2003 mangler det totalt en komparativ risikovurdering for uttaksfiske i elv der risiko for skade ved ulike metoder for uttaksfiske i elv bør tallfestes og veies opp mot ulemper med fiske i sjøen.

Den såkalte "konklusjonen" om foretrukket utfisking i elv i Rapport M2003 fremstår dermed som en preferanse preget av forutinntatthet og fordommer mot sjølaksefisket snarere enn et godt faglig begrunnet valg fra forskernes side.

Samtidig erfarer vi at langt fra alle elver får montert feller, slik at i mange elver vil pukkellaksen ha fritt leide, spesielt når ordinært sjølaksefiske er foreslått forbudt i hele Finnmark.

Sjølaksefiskere ikke inkludert i utredningsarbeidet

Vi stiller oss uforstående til at ingen sjølaksefiskere er blitt konsultert eller hørt om mulighetene for å tilpasse redskap, metode og røkting slik at en får et mer effektivt og skånsomt fiske. Sjølaksefiskerne representerer med sin mangeårige erfaringsbakgrunn en viktig ressurs og kompetanse som kan være til stor hjelp i arbeidet med å bekjempe pukkellaksen. Vi minner om at tradisjonelle kilenøter i ordinært fiske i sesongen 2021 tok ut mer enn 70 tonn pukkellaks i Finnmark.

Til tross for dette velger VLR, Miljødirektoratet og departementet ikke å konsultere sjølaksefiskernes organisasjoner eller invitere dem med i arbeidsprosessene for å utarbeide en anbefaling for bekjempelse av pukkellaksen eller drøftelser om forvaltning av villaksen. Flere av våre organisasjoner forespurte også om å sitte ved bordet i kompetansegruppas arbeid, men ble avvist. Kun interesseorganisasjoner fra elv ble tatt med.

Vi undres på om denne aversjonen skyldes faglig arroganse eller en underliggende mistillit til sjølaksefiskerne fra forskere og ansatte i forvaltningen.

Våre organisasjoner krever at:

1. Miljødirektoratets høringsforslag av 17.03.2023 som foreslår ny forskrift for fiske etter pukkellaks i sjøen i Finnmark i 2023 må stanses. Det er helt uforståelig at forvaltningen kan forby et ordinært sjølaksefiske i hele Finnmark, som har et potensial til å fange over 100 tonn pukkellaks som bifangst om prognosene om innsig stemmer. Et nytt høringsforslag, som ikke går på bekostning av det ordinære sjølaksefisket, må utarbeides sammen med organisasjonene som ivaretar sjøsamiske og sjølaksefiskerens interesser. Vi vil her minne om byrdefordelingsprinsippet mellom elv og sjø. Slik forslaget fremstår, er det en svært urimelig at sjølaksefisket stenges når en ikke samtidig kutter like mye i elvefisket.

2. I tillegg til det ordinære sjølaksefisket må det åpnes for målrettede tiltak gjennom å tillate sjøfiske i områder der dette kan bidra til effektivt uttak på en slik måte at det beskytter elven mot massiv invasjon av pukkellaks. Eventuelle ulemper ved slike tiltak må sammenlignes med tilsvarende risiko for skade og feilbeskatning ved uttaksfiske i elv under en massiv invasjon av pukkellaks. Vi vil minne om at det er nettopp DETTE regjeringen har vedtatt, altså en EKSTRA innsats i sjø utover fangstreglene for 2021-sesongen.

3. For å hindre en katastrofal situasjon ved massiv pukkellaksinvasjon i elvene, bør føre-var-prinsippet benyttes ved at man åpner for et rettet fiske etter pukkellaks i sjø også i stengte områder for sjølaksefiske.

John Mong (sign)

Styreleder, Norske
Sjølaksefiskere

Lena Olsen (sign)

Styreleder, Finnmark
Sjølaksefiskerforening

Einar Trasti (sign)

Styreleder, Sør-Varanger
Sjølaksefiskarlag